

PROBELE MEDICALE ÎN STABILIREA FILIAȚIUNII*

V. Molnár, Z. Ander

Probațiunea medicală a paternității devine necesară mai des în cazurile de tăgăduirea paternității de către un bărbat față de un copil. Se întâmplă că bărbatul a trăit despărțit de mamă în perioada procreației, alături se ivește posibilitatea paternității față de mai multe persoane, sau presupusul tată este eventual inapt pentru procreație. Foarte rar în caz de adulter, pe lângă sterilitatea soțului — poate surveni necesitatea stabilirii filiațiunii. În mod excepțional se pune problema stabilirii maternității, cum ar fi în cazurile de părăsire a copilului sau în legătura cu schimbarea accidentală a copiilor în instituțiile de maternitate.

Codul familiei din R.P.R. reglementează în art. 33 descendența paternă, pornind de la prezumția că soțul este tatăl copilului născut în timpul căsătoriei. În caz de

* Comunicare susținută la ședința S. Ș. M. filiala Tg.-Mureș, în ziua de 15 ianuarie 1959.

divorț soțul divorțat se consideră tatăl copilului născut ulterior, dacă procreația a avut loc în timpul căsătoriei legitime și mama nu a contractat o nouă căsătorie până la nașterea copilului. Drepturile copilului decurg din relațiile consemnate în certificatul de naștere. Articolul 34 din Codul familiei permite tăgăduirea paternității în cazul când paternitatea soțului este imposibilă. Acțiunea de tăgăduire a paternității se poate introduce în termen de 6 luni după luarea la cunoștință a nașterii copilului de către presupusul tată. Pentru stabilirea paternității față de copii născuți în afara căsătoriei, dacă bărbatul neagă paternitatea, filiațiunea trebuie să fie probată din partea copilului. În aceste cazuri termenul de înaintare a cererii este de 1 an. Dovada imposibilității filiațiunii invocată de presupusul tată trebuie făcută în mod științific. În asemenea cazuri tribunalul ordonă pe lângă probațiunea prin martori executarea probelor medico-biologice. Conform art. 47 din Codul familiei descendența maternă decurge din faptul nașterii sau din declarația de adoptare de către o femeie a unui copil născut de o femeie necunoscută.

Justiția sovietică interzice mamei copilului de a căuta tatăl prin acțiune judiciară; copiii născuți în afara căsătoriei beneficiază de aceleași drepturi, ca și cei legitimi, statul asigură întreținerea copiilor, astfel încât aceștia nu sînt nevoiți să recurgă la ajutorul maternal al tatălui.

În R.P.R. în perioada de trecere de la capitalism la socialism dreptul permite căutarea tatălui prin justiție, dar problema prezintă un interes juridic din ce în ce mai redus. Rezultatele științifice ale cercetărilor din domeniul filiațiunii își păstrează importanța din punct de vedere biologic și criminalistic. În cele ce urmează vom încerca să expunem ajutorul pe care știința medicală îl poate da justiției în rezolvarea problemelor filiațiunii.

1. *Modalitatea contactului sexual* nu permite excluderea paternității. Pentru producerea unei gravidități nu este necesar un coit complet. Este suficient de exemplu, ca lichidul spermatic să ajungă în regiunea introitului vaginal. Nici folosirea prezervativului nu exclude fecundația, putîndu-se produce perforații, alunecarea de pe membru etc.

2. *În caz de graviditate existentă* posibilitatea unei a doua fecundații se poate exclude în general. O superfecundație, adică fecundarea unui al doilea oul de către un alt bărbat pe lângă o graviditate anterior existentă, sau o superfecundație, constînd în fecundarea a două ovule provenite din același ciclu prin doi bărbați diferiți, e posibilă numai în nașterea gemelară, dar în cazuri extreme de rare și deosebit de interesante din punctul de vedere al eredității.

La om situația este clară dacă gemenii aparțin unor rase diferite. În unele cazuri, chiar dacă copiii aparțin aceleiași rase, diferența originii se poate dovedi pe baza grupelor sanguine. În cazul lui *Merkel*, o femeie căsătorită din München are relații sexuale cu soțul ei, în concediu militar, iar la 5 zile după plecarea acestuia are raport sexual cu un alt bărbat. Devenind gravidă naște gemeni, dintre care unul e provenit de la soț și celălalt de la amant.

3. Amintim ca o curiozitate *diferența de rasă*. Dacă soția unui alb naște un mulatru, tribunalul exclude paternitatea bărbatului alb fără alte dovezi. Totuși problema nu e în todeauna așa de simplă. Proprietățile de mulatru se manifestă uneori numai peste luni de zile. *E. Fischer*, examinînd copilul unui pomeranian procreat cu o polineziană, nu a descoperit tipul de mulatru.

4. *Perioada de fecundație* optimă de 5 zile după *Knaus* și *Ogino* (între ziua 10-a și 15-a după menstruație) nu poate fi folosită pentru excluderea sau dovedirea paternității, deși observațiile făcute în timpul războiului arată că sarcinile au survenit după cohabitațiune în perioada postmenstruală și miciodată în perioada premenstruală.

5. În practică pentru excluderea paternității se folosește determinarea *duratei sarcinii*. În general, bărbatul care a avut legături sexuale cu mama în perioada cuprinsă între 180 și 300 zile înaintea nașterii copilului în cauză, poate fi declarat tată, dacă aceste legături sînt dovedite.

Conform datelor statistice, copiii maturi cu o lungime corporală de 50—51 cm se nasc după o sarcină de aproximativ 280 (mai precis 283) de zile. Durata sarcinii se calculează în general după ultima menstruație. Dacă luăm în considerare data concepției durata sarcinii este de 270 de zile. Statistica lui *Fcher* cuprinzînd 13.525 femei din

Budapesta arată că durata sarcinii a fost de 280,2 zile. Cazuri bine studiate dovedesc că pot rezulta copii maturi dintr-o sarcină cu mult mai scurtă.

În 1942 *Heyn* comunică un caz în care la 229 zile după o singură cohabitație se naște un copil matur de sex bărbătesc având o lungime de 50 cm, greutatea de 2980 g, circumferința craniană de 33,5 cm. Se pare că 229 zile reprezintă timpul minim necesar după care se poate naște în mod excepțional un copil matur.

Statistica lui *Wichmann* cuprinzând 53.315 cazuri arată că posibilitatea de a se naște un copil matur după o sarcină de 234 de zile este de 1:539, adică 0,172 deci excluderea paternității pe această cale permite o certitudine de 99,83%.

Pe baza mai multor noi de observații făcute de *Fraudenberg*, *Guttman* și *Knöss*, *Hosemann*, *Gerthner*, *Wichmann* și alții s-au întocmit tabele comparative pentru durata sarcinii și gradul dezvoltării fătului, ușurându-se astfel orientarea în cazurile medico-judiciare în legătură cu probabilitatea excluderii paternității.

6. Dacă un bărbat neagă paternitatea față de un copil invocând impotența, se ridică problema stabilirii capacității de coabitare sau de procreare.

Impotența de coabitare se poate proba medical numai dacă se constata modificări morfologice ale penisului. *Impotența de procreare* se poate considera absolută numai în prezența unei azoospermii complete, cînd lichidul spermatic nu conține nici un spermatozoid.

În caz de azoospermie trebuie dovedit și faptul că această stare a existat și în perioada cînd a avut loc concepția copilului. În această privință ne orientăm după caracteristicile morfologice ale organelor genitale și după actele medicale autentice anterioare. Dacă înaintea limitei legale maxime a sarcinii s-a executat o intervenție sterilizantă se poate exclude paternitatea.

7. *Cunoașterea transmiterii ereditare a proprietăților singelui* constituie un ajutor real în excluderea sau dovedirea paternității pe bază medico-biologică. În urma unor cercetări minuțioase, se pare că proprietățile sanguine ale părinților se transmit descendenților cu o anumită regularitate.

Deosebirea grupelor sanguine se bazează pe fenomenul izoaglutinării ale cărui amănunte la om sînt cunoscute datorită cercetărilor lui *Landsteiner* (1900).

Luînd în considerare factorii părințești, moștenirea proprietăților de grup sanguin A. B. O. se face așa cum rezultă din tabelul Nr. 1.

Lucrările lui *Dungern* și *Hirschfeld* (1910) și *Bernstein* (1924) arată că în teoria grupelor sanguine, sistemul A. B. O. faptul fundamental și important este că un copil cu grupa O nu poate avea părinți din grupa sanguină AB, de pe altă parte unul cu grupa sanguină AB nu poate să aibă părinții din grupa O. Se poate vedea din tabel că dacă mama aparține grupei sanguine A și copilul grupei B, tatăl trebuie să fie purtătorul proprietății B (grupa B sau AB); cu alte cuvinte bărbații din grupa sanguină O și A se exclud — nu pot fi tatăl copilului. Dacă mama aparține grupei O și copilul grupei A, ca tată pot veni în considerare numai bărbați cu proprietăți de grupa A (grupa A și AB) etc. Subgrupele din sistemul A, B, O. nu sînt aplicabile în expertizele medico-judiciare pentru căutarea paternității.

Transmiterea grupelor sanguine din sistemul A, B, O. oieră posibilitatea de excludere a paternității cu o probabilitate de 16,3% (*Moureaux*).

Proprietățile de grupa A și B pot apărea în salivă și alte umori și secreții. Pe baza acestui fapt *Yamakami* și *Pulkonen* disting persoane secretoare „S” și nesecretoare „s”. Proprietatea secretoare (S) se moștenește în mod dominant, însă apariția e. la copii este imposibilă dacă nici unul dintre părinți nu posedă această proprietate. Dacă ea este prezentă la unul sau ambii părinți apare în general și la copii, dar nu e exclusă nici lipsa manifestării ei. Populația prezintă în general proprietatea de secretor S într-o proporție de 75%, dînd următoarele posibilități de moștenire:

Copilul

Tata	+	Mama	poate fi:	se exclude:
S		S	S, s	nicie
S		s	S, s	nicie
s		s	s	„S”

În 1927 Landsteiner și Levine imunizând animale cu diferite tipuri de sânge au stabilit existența unui sistem independent de grupele sanguine A. B. O. compus din două aglutinine (respectiv aglutinogene) numite de ei factorii M și N. Aceste două tipuri sînt dominante în toate cazurile, lipsa lor nu se întîlnește. Posibilitățile de combinație la oameni sînt: M. N. și MN. Din punctul de vedere al moștenirii sînt posibile varianțele din Tabelul Nr. 2.

TATA		MAMA		COPII	
sau invers				posibil	exclus
grupa sang.	for. mula	grupa sang.	for-mula		
O	OO	O	OO	O	A. B. AB
O	OO	A	AA v AO	O. A	B AB
O	OO	B	BB s. BO	O B	A AB
O	OO	AB	AB	A. B	O. AB
A	AA s. AO	A	AA s. AO	A. O	B. AB
A	AA s. AO	B	BB s. BO	O. A E-AB	—
A	AA . BO	AB	AB	A. B AB	O
B	BB s. BO	B	BB s. BO	B. O	A. AB
B	BB s. BO	AB	AB	A. B. AB	O
AB	AB	AB	AB	A. B. AB	O

Tabelul nr. 1.

TATA × MAMA				COPII	
sau invers				posibil	exclus
tip sang.	form. eredit.	tip sang.	form. eredit.		
M	MM	M	MM	M	N, MN
M	MM	N	NN	MN	M. N
M	MM	MN	MN	M. MN	N
N	MN	N	NN	N	M MN
N	NN	MN	MN	M. MN	M
MN	MN	MN	MN	M. N. MN	—

Tabelul nr. 2.

Luînd în considerare ambele sisteme expuse (A. B. O. și M. N.) posibilitatea excluderii paternității unui bărbat este de 33%, iar dacă trebuie să alegem între două persoane posibilitatea de excludere se ridică la 55,6%.

Făcînd experimente cu ser imunizat de iepuri Landsteiner și Levine au pus în evidență un nou factor P, care s-a dovedit a fi independent față de celelalte proprietăți cunoscute ale singelui. El e prezent la oameni în proporție de 73% și lipsește în 25%. Dat fiind că puterea aglutinantă a acestui factor este foarte variabilă nu se utilizează pentru aplicații medico-judiciare.

În 1940, Landsteiner, Wiener și Moureau au observat ca serul iepurelui imunizat cu sîngele maimuței Macacus Rhesus dă reacții de aglutinare cu hematitele oamenilor în 85% a cazurilor indiferent de grupele și sistemele sanguine cunoscute pînă atunci. Pe baza acestora distingem oameni Rh+ (pozitivi) și Rh- (negativi).

Dacă un copil este Rh pozitiv, cel puțin unul dintre părinți trebuie să fie și el Rh pozitiv. Întrebunînd subgrupele din sistemul Rh cu ajutorul serurilor imunizate specifice excluderea paternității este posibilă, pînă la un procent de 81%. Însă serurile sînt așa de costisitoare și greu de preparat încît în munca medico-judiciară de toate zilele nu sînt aplicabile.

Metodele înșirate pînă acum contribuie la dovedirea tăgăduirii paternității, adică servesc pentru excludere. Această probațiune, în caz de existență reală a paternității, furnizează numai dovezi de probabilitate insuficiente atît pentru instanțele judecătorești cît și pentru părți. În cele ce urmează vom arăta încercările pentru o probațiune pozitivă în problema filiațiunii.

8. Merită atenție încercările școlii germane pentru stabilirea filiațiunii pe bază antropologică, folosind trăsăturile constituționale. Esența metodei constă în a căuta în trăsăturile copilului caracterele moștenite de la mamă și tată.

Se compară pigmentația părului, a pielii, a sclerei, indicii cranieni, indicii toracici, proporționalitatea membrilor etc. Sînt valoroase așa-zisele mici caractere fiziono-

mice, cum sînt de pildă, aspectul marginii pielii păroase a capului, arcada și direcția de implantare a hrelor sprîncencilor, forma fantei palpebrale, forma nasului, forma și dezvoltarea buzelor, caracterele dinților și ale ocluziei, arcada și desenul palatului dur, caracteristicile tubernităților oaselor craniene, elementele pavilioanelor urechilor etc. Se mai folosește examenul comparativ al membrilor și șircii spinării, precum și al semnelor particulare paterne moștenite de copii, (ca tulburările de pigmentație, poli- și sindactilia, malformațiunile congenitale).

Metoda dă unele rezultate numai după vîrsta de trei ani, adică după dezvoltarea trăsăturilor, fapt care amină rezolvarea procesului. La examinare se compară mai întîi trăsăturile mamei cu ale copilului, apoi trăsăturile divergente sînt căutate la presupusul tată. Rezultatul este mai convingător dacă avem posibilitatea de a examina și de a selecționa mai mulți bărbați.

9. *Moștenirea unor particularități patologice* ne poate ajuta în clarificarea paternității. Menționăm însă că *transmiterea bolilor ereditare constituie numai o posibilitate, care nu se manifestă la toți urmașii*. După tabelul lui Iglai partenerii care au un copil cu defect ereditat prezintă, după natura procesului patologic, următoarele verosimilități pentru repetarea acestui defect: idiotie 1:50; hidrocelalie 1:40; oligofrenie 1:3—10; schizofrenie 1:12; albinism 1:4; buză de iepure 1:4; polidactilie 1:2; bralidactilie 1:2; luxația șoldului 1:30; nanism 1:2—4; hermafroditism 1:4; surditate 1:4; alergii 1:2; chorea lui Huntington 1:2.

Unele boli ereditare sînt legate de sexul bărbătesc, ca hemofilia, daltonismul, altele în schimb de cromosomul feminin cum ar fi icthoza congenitală și unele tipuri de anemie.

Spre deosebire de cele expuse mai sus, cunoștințele noastre cu privire la ereditatea proprietăților psihice și intelectuale sînt mai modeste. Aici e vorba de întîlnirea mai multor factori care se condiționează reciproc, analiza lor fiind imposibilă în momentul de față. De exemplu pentru nașterea unui talent muzical este nevoie nu numai de un auz bun, ci deopotrivă și de un simț corespunzător de ritm, timp și armonie, nemaî vorbind de rolul important al factorilor mediului înconjurător.

Dezavantajul principal al metodei antropometrice constă în faptul că aplicarea ei este utilă numai efectuîndu-se controlul celorlalte metode.

10. Studiul transmiterii ereditare a *amprentelor digitale* constituie o nouă cale pentru dovedirea medicală a filiațiunii.

Observațiile făcute la gemeni și în special la cei monovitelini au arătat că tipul desenului papilar al degetelor este identic. În afara de aspectul general al identității tipului, sînt similare numărul și forma creștelor papilare, distanța dintre delte și nucleul central etc., fără a fi complet identice toate detaliile, cu ajutorul cărora și gemeni monovitelini pot fi diferențiați pe baza dactilogramelor. Pornind de la acest fapt s-au examinat numeroase familii ajungîndu-se la rezultatul că asemănarea tipului desenului cu cel al tatălui se ridică la 28% a cazurilor, valoare insuficientă pentru a servi la dovedirea paternității.

Cercetările au fost extinse asupra desenelor din palmă și plantă, în special s-au comparat regiunile tenare și hipotenare, desenul de la baza degetelor și caracterele așa-ziselor linii de flexiune. Aceasta metodă a îmbunătățit întrucîtva posibilitățile, ridicînd proporția asemănărilor, totuși nu a rezolvat problema, deoarece numărul tipurilor impresiunilor digitale este relativ mic, posibilitățile de coincidență relativ mari, posibilitățile de eroare fiind date în sens negativ cît și pozitiv.

11. Merită o atenție deosebită noua *metodă* a dactiloscopiei aplicată în studiul problemei filiațiunii de prof. Ókrós din Debrețin. Esența teoretică a metodei este constatată faptulul că, deși tipul desenului papilar al copilului nu este identic cu cel al părinților, totuși poate fi dedus din acesta din urmă în fiecare caz, cu ajutorul așa-numitului sistem periodic al desenelor papilare.

El a observat că independent de tipul general al desenului papilar, micile detalii, așa-zisele *minuți*, trec în desenul copiilor în mod obligator, la toate degetele și din partea ambilor părinți. În cazurile examinate acest autor a stabilit că pe cele zece degete un număr de cel puțin 14 minuți se includ din amprenta părinților în amprenta

digitală a copilului, adică în total 28 de elemente părintești. Transmiterea elementelor paterne este cea mai frecventă.

Numărul maxim de minuiți transmise a fost de 50 caractere maternelne și 52 caractere paterne. Poziția și forma micilor detalii sînt în mod practic identice cu cele ale părinților. Prezența minuiților părintești în desenul papilar al copilului dovedește originea acestuia fapt care înseamnă că *am stabilit în mod pozitiv* filiațiunea. Pe baza acestei metode în cazurile cînd este vorba de mai mulți bărbați, se poate stabili cu siguranță tatăl adevărat, ceilalți fiind excluși. Metoda se poate aplica și în stabilirea maternității.

Din punct de vedere tehnic avantajul metodei constă în simplitatea ei, necesitînd numai dactilogramele falangelor unghiale de pe mîini, care se compară una cîte una cu cele ale presupușilor părinți.

Unele din metodele prezentate mai sus, ca dovedirea relațiilor sexuale existente în perioada de fecundație, examinarea potenței și studiul diferitelor grupe de sînge, urmăresc excluderea paternității contestate. Dacă aplicăm toate aceste metode, paternitatea se poate exclude într-o anumită proporție. Utilizarea unei combinații corespunzătoare oferă un tenor științific, iar expertul poate să răspundă în problema paternității cu un „nu” categoric în 16% a cazurilor și după o studiere a sistemelor complexe de subgrupe sanguine cel mult în 84%. În celelalte cazuri paternitatea poate fi considerată „posibilă” dar nu dovedită. Dacă în locul posibilității dorim să avem o certitudine, trebuie să folosim antropometria, încercînd să dovedim moștenirea caracterelor patologice și mai recent transmisibilitatea amprentelor digitale, adică prezența particularităților paterne la copil.

Sosit la redacție: 11 august 1959.
